

закликає дбати про включення країн, що розвиваються, у процес цифрової модернізації шляхом розширення доступу до інфраструктури й технологій [2].

У європейському вимірі регулювання досягло практичної форми: у 2024 році Європейський парламент ухвалив «Закон про штучний інтелект», який згодом отримав схвалення Ради ЄС. Цей правовий акт має інтегральний характер і вперше намагається системно впорядкувати суспільні відносини, що виникають у зв'язку із застосуванням ШІ. Серед ключових елементів закону – категоризація систем штучного інтелекту за рівнем ризику заподіяння шкоди та чітке визначення поняття «система штучного інтелекту»: програмне забезпечення, яке для заданих людиною цілей здатне генерувати результати (контент, прогнози, рекомендації або рішення), що можуть впливати як на фізичне, так і на віртуальне середовище [3-4].

Отже, стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту зумовлює суттєву трансформацію сучасної юридичної сфери, відкриваючи нові можливості для автоматизації правових процесів, аналізу нормативної бази та прогнозування судових рішень [5-6]. Водночас інтеграція ШІ у правову практику супроводжується низкою складних викликів, пов'язаних із забезпеченням прозорості алгоритмів, дотриманням прав людини, недопущенням дискримінації та визначенням юридичної відповідальності за результати діяльності інтелектуальних систем. Міжнародний та європейський досвід свідчить про активне формування нормативних механізмів контролю й регулювання ШІ, що актуалізує необхідність адаптації українського законодавства до нових технологічних реалій.

Список використаних джерел

1. Складенко І.В. Перспективи застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. 2024. №81. Ч. 1. С. 231-237. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.36>
2. Цигульський С.М. Проблеми правового регулювання поняття штучного інтелекту. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості: збірник тез круглого столу (14 березня 2025 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 211-213.
3. Гелецька І.О., Шовдра М.М. Визначення поняття «штучного інтелекту» та його місце у системі цивільного законодавства України. *Галицькі студії: юридичні науки*. 2024. № 6. С. 13 –19. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-6-2
4. Artificial intelligence act. a9-0188/2023. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0188-AM-808808_EN.pdf (дата звернення: 12.10.2025).
5. Карасьова Д.І. Штучний інтелект у юридичній лінгвістиці: сучасні виклики для юриста. *Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук: збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (10-12 листопада 2025 р.)* / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2025. С. 1235 – 1238.
6. Бортун К.О. Шляхи інтеграції юридичної освіти в європейський освітній простір: упровадження штучного інтелекту. *Наука і правоохорона: наук. журн.* Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2025. Вип. 4 (70). С. 71 – 79. DOI: <https://doi.org/10.33270/05257004.7>

Анастасія ЯКОВЕЦЬ, курсантка 2-го курсу н. гр. 207 ННІ поліцейської діяльності, Національна академія внутрішніх справ

ФЕНОМЕН «КОГНІТИВНОЇ ЛІНІ» В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стрімкий розвиток штучного інтелекту став одним із наймасштабніших технологічних прогресів ХХІ століття. Системи штучного інтелекту вже сьогодні використовуються у різних

сферах людського життя: навчанні, професійній діяльності, державному управлінні, правоохоронній сфері, психології, соціології та навіть у повсякденному побуті. Водночас попри позитивні можливості використання таких комп'ютерних технологій виникають і серйозні психологічні та соціальні наслідки, які з кожним днем все частіше стають предметом наукових досліджень, адже технічний процес не стоїть на місці, а постійно перебуває на стадії розвитку.

Однією з проблем постає феномен «когнітивної лінії», який в процесі розвитку штучного інтелекту набуває дискусійного значення. Йдеться, в першу чергу, про поступове зниження здатності людини до самостійного аналізу, критичного осмислення інформації, логічного міркування та прийняття рішень через надмірне делегування інтелектуальних функцій мозку людини системам штучного інтелекту. Когнітивне розвантаження, яке досліджувалося Ріско та Гілбертом, передбачає використання зовнішніх інструментів для зменшення когнітивного навантаження на робочу пам'ять людини [1, с. 676]. Хоча це може звільнити когнітивні ресурси, це також може призвести до зниження когнітивної залученості та розвитку навичок.

Сьогодні щонайменше кожний третій дедалі частіше передає штучному інтелекту не лише технічні функції, а й процеси, які раніше вимагали активної розумової людської діяльності, включаючи як пошук інформації, аналіз джерел, формування висновків, створення текстів, прийняття рішень, так навіть і емоційну підтримку.

У науковій літературі це явище описується через поняття *cognitive offloading* — «когнітивне розвантаження», тобто перенесення частини мисленнєвих функцій людини на зовнішні цифрові системи, включаючи і штучний інтелект [3, с. 4]. Небезпека полягає у тому, що мозок людини поступово звикає до спрощеного механізму отримання готових відповідей. Якщо раніше людина була змушена аналізувати великі обсяги інформації, порівнювати різні позиції та критично оцінювати джерела, то сьогодні достатньо сформулювати короткий запит до AI-системи. З кожним днем людина все дедалі рідше користується своєю когнітивною функцією, а мозок втратив здатність критично мислити, що буквально поставило його на паузу.

На мою думку, найбільше це проявляється серед молоді: школярів та студентів. Використання штучного інтелекту значно спрощує написання контрольних робіт, рефератів, есе, курсових робіт та навіть наукових текстів. Проте разом із цим знижується рівень самостійного осмислення матеріалу. Людина за секунду отримує готову структуровану відповідь і часто сприймає її як власне знання/рішення, хоча процес глибокого розуміння не відбувається взагалі. Здатність сформулювати питання штучному інтелекту взагалі не гарантує активізації нейронних зв'язків та когнітивних процесів [4, с. 19].

У психології це називають «ілюзією компетентності» або ефектом Даннінга-Крюгера — станом, коли користувач переоцінює власний рівень знань лише через доступ до швидкої інформації, не розуміючи помилок [2, с. 2226]

Водночас вплив штучного інтелекту виходить далеко за межі лише когнітивної сфери. технології штучного інтелекту починають змінювати не лише сприймання інформації, а й психіку людини, її соціальну поведінку та навіть способи комунікації. Через постійну взаємодію з цифровими системами людина поступово адаптується до спрощеного формату сприйняття інформації: короткі відповіді, швидкі висновки, мінімальна концентрація уваги. Це негативно впливає на здатність до тривалого аналізу, читання та розуміння великих текстів та осмислення складних проблем.

До того ж, надмірне використання штучного інтелекту може сприяти розвитку тривожності та емоційного виснаження людини [5, с. 6]. Адже, постійний потік інформації і повідомлень створює для психіки стан стимуляції, через що мозок перебуває у стані хронічного когнітивного навантаження. Це, в свою чергу, може призводити до проблем зі сном, підвищеної дратівливості, втрати концентрації та емоційної нестабільності.

Проте головна небезпека сучасного світу полягає саме у зміні моделі мислення людини. Інформаційна культура дедалі більше орієнтується не на пошук істини, а на швидкість отримання відповіді. У таких умовах людина поступово звикає до інтелектуального

споживання без глибокого осмислення. Це може мати довгострокові наслідки, включаючи зниження рівня освіти, ослаблення логічного мислення, падіння інформаційної стійкості суспільства, підвищення сприймання дезінформації.

Таким чином, феномен «когнітивної лінії» є не просто психологічною особливістю сучасної людини, а масштабною соціальною трансформацією. Штучний інтелект поступово перебирає на себе аналітичні функції, що створює ризик втрати людиною навички самостійного мислення. Головний виклик полягає не у самому існуванні штучного інтелекту, а у тому, чи залишиться людина активним суб'єктом мислення, а не пасивним споживачем готових відповідей.

Список використаних джерел

1. Risko, E.F.; Gilbert, S.J. Cognitive Offloading. *Trends in Cognitive Science*. 2016. Vol 20. № 9. P. 676–688.
2. Чуйко Г. В., Чапак Я. В. Ефект Даннінга-Крюгера: чому невігласи завищують свою самооцінку. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2025. № 2. С. 2221-2232.
3. Gerlich M. AI Tools in Society: Impacts on Cognitive Offloading and the Future of Critical Thinking. *Societies*. 2025. Vol 15. № 6. P. 1-28.
4. Лукашова Т., Друшляк М. Штучний інтелект як засіб розвитку критичного мислення майбутніх учителів математики. *Фізико-математична освіта*. 2023. Том 38. № 5. С. 18-25.
5. Zhai, C., Wibowo, S., Li, L.D. The effects of over-reliance on AI dialogue systems on students' cognitive abilities: a systematic review. *Smart Learning Environments*. 2024. Vol. 11. P. 1-37.

Юрій ДОЛГІХ, слухач інституту стратегічних комунікацій, Національний університет оборони України.

Науковий керівник:

Сергій НЕХАЄНКО, доцент кафедри військової психології, Національний університет оборони України, кандидат педагогічних наук

ЗАГРОЗИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВІДСІЧІ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Розв'язана російською федерацією проти України 24 лютого 2022 року широкомасштабна збройна агресія висунула підвищені вимоги до психологічної підтримки персоналу. Крім фізичного знищення особового складу вогневими засобами існують також потенційні загрози, пов'язані з використанням штучного інтелекту (далі – ШІ) для психологічної підтримки, які можуть бути використані з метою підвищення мотивації до виконання завдань військовослужбовцями Збройних Сил України (далі – ЗСУ), Національної гвардії України (далі – НГУ) та інших складових сил оборони (далі – ІССО) під час відсічі збройній агресії росії проти України. Обговорюються технічні обмеження ШІ як засобу психологічної підтримки, проблеми кібербезпеки, етичні та юридичні аспекти, а також можливі негативні впливи на ефективність виконання службово-бойових завдань.

Розглянемо можливість використання онлайн-сервісів із ШІ для мобільних телефонів з операційними системами Android/iOS як інструмента психологічної підтримки на прикладі інтегрованого в месенджер «Viber» ШІ-коуча (далі – Pi AI).